

Autoreferat w postępowaniu habilitacyjnym

1. Imię i nazwisko: Karol Polejowski

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne, z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

- 1996: praca magisterska, Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego zatytułowana *Zakon krzyżacki we Francji do roku 1501*

- 2000: stopień doktora nauk humanistycznych, Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego, na podstawie rozprawy doktorskiej *Geneza i rozwój posiadłości zakonu krzyżackiego na terenie Królestwa Francji do połowy XIV wieku*, opublikowana w roku 2003

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych:

- od 1 października 2011 r. do dzisiaj - pracownik naukowo-dydaktyczny „Ateneum – Szkoły Wyższej” w Gdańsku, Wydział Europeistyki, Politologii i Dziennikarstwa (główne miejsce pracy): przedmioty wykładane: Historia Hiszpanii, Historia Włoch; Historia obszaru śródziemnomorskiego od średniowiecza; Historia Polski XX wieku; Historia społeczna Europy XIX i XX wieku; Polityka zagraniczna Polski w XX wieku; regionalizm i federalizm w UE; polityka bezpieczeństwa UE

- październik 2015 – styczeń 2016 - wykładowca Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej, przedmiot: Historia średniowieczna Polski i powszechna; Historia nowożytna Polski i powszechna; Rewolucja Francuska i epoka napoleońska

- od 1 października 2000 do 30 września 2011 r. – pracownik naukowo – dydaktyczny: Uniwersytet Gdański, Katedra Filologii Romańskiej, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Gdańskiego: wykładane przedmioty – Historia Francji; Historia kultury francuskiej w średniowieczu; Współczesne stosunki międzynarodowe; w latach 2001 – 2004 prowadziłem seminarium magisterskie i wypromowałem 10 magistrów (obrony prac magisterskich, napisanych w j. francuskim: 2004)

- od 1 października 2001 do 28 lutego 2002: wykładowca w Kolegium Kształcenia Nauczycieli Języków Obcych w Gdańsku: przedmioty wykładane: Historia Francji i krajów francuskojęzycznych; kultura Francji i krajów francuskojęzycznych

- semestr zimowy roku akademickiego 1997/1998 – Instytut Historii UG; w ramach Studium Doktoranckiego zajęcia z historii powszechnej średniowiecza

- 1 października 1997 – 30 września 2000: Uniwersytet Gdański, Katedra Filologii Romańskiej, w formie umowy-zlecenia (historia Francji, współczesne stosunki międzynarodowe, kultura i cywilizacja Francji i krajów frankofońskich)

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust.2 ustawy z dnia 14. marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 z późn. zmianami)

a) Tytuł osiągnięcia naukowego

Badania nad lewantyńskimi wyprawami krzyżowymi doby średniowiecza, ze szczególnym uwzględnieniem krucjatowej aktywności rodu hrabiów Brienne i rolę zakonów rycerskich w obszarze dominacji języka francuskiego (w tym Łacińskiego Wschodu).

b) Monografie

Matrimonium et crux. Wzrost i kariera rodu Brienne w okresie wypraw krzyżowych (do początku XIV wieku), Wydawnictwo Naukowe Ateneum – Szkoły Wyższej w Gdańsku, Gdańsk 2014, ss. 331, ISBN 978-83-61079-29-3 (wraz z innymi publikacjami, tematycznie powiązanymi: załącznik 3b)

Geneza i rozwój posiadłości zakonu krzyżackiego na terenie Królestwa Francji do połowy XIV wieku, Gdańsk 2003; ss. 230; ISBN: 83-7326-155-9; (recenzje: Sylvain Gouguenheim [Paryż], w: *Zapiski Historyczne*, Toruń, t. LXX (2005), ss. 149 – 152; M. Olivier [Paryż], w: *Moyen âge: revue d'histoire et de philologie*, Paris 2005 (t. 111, nr 1), ss. 150-151; J. Wenta [Toruń], w: *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters*, Jg.61/2:2005, ss. 842-843 (wraz z innymi publikacjami, tematycznie powiązanymi: załącznik 3a)

c) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Pierwszym, pod względem chronologicznym, obszarem moich badań naukowych są badania prowadzone nad zakonami rycerskimi doby średniowiecza. Już w czasie studiów magisterskich zdecydowałem się na ten kierunek badawczy, uczęszczając na seminarium magisterskie prowadzone przez profesora Jana Powierskiego. Ostateczny temat pracy magisterskiej, czyli *Zakon Krzyżacki we Francji do roku 1501* (obrona 1996 r.), był wypadkową moich zainteresowań francuskim obszarem językowym w średniowieczu oraz dziejami zakonów rycerskich doby krucjat lewantyńskich. Tuż po obronie pracy magisterskiej dotychczasowy promotor, prof. dr hab. J. Powierski, zaproponował mi kontynuację pracy naukowo-badawczej nad zagadnieniami poruszonymi w pracy magisterskiej w ramach Stacjonarnego Studium Doktoranckiego w Instytucie Historii Uniwersytetu Gdańskiego. W ten sposób jesienią 1996 r. rozpocząłem prace nad dysertacją doktorską, która miała być pierwszym nowoczesnym ujęciem tematu genezy i funkcjonowania Zakonu Krzyżackiego na terenie Królestwa Francji w średniowieczu. Ówczesny stan badań dotyczący tego zagadnienia został ustalony do końca XIX w. i zamykał się w kilku niewielkich artykułach, opublikowanych przez historyków francuskich. Jak się okazało w ciągu dalszej kwerendy w archiwach i bibliotekach Francji (Paryż, Troyes, Nevers, Metz), dla odtworzenia dziejów zakonu krzyżackiego na terenie średniowiecznej Francji zachowało się bardzo dużo (ponad 200) dokumentów, w dużej mierze oryginalnych, pochodzących z XIII, XIV i XV wieku, które w części zostały wydane drukiem pod koniec XIX w. (publikacja zawiera jednak sporo błędów). Wobec tego skupiłem się przede wszystkim na analizie dokumentów, stawiając sobie jako cel odpowiedź na pytania o genezę zakonu krzyżackiego we Francji oraz rozwój jego bazy majątkowej. Z prowadzonych badań wynikało, że taki rozwój można zaobserwować do połowy XIV w., po czym w II połowie tego stulecia nastąpił zastój i załamanie ekonomiczne posiadłości zakonnych. W wyniku prowadzonych dyskusji w czasie seminarium doktorskiego, mój promotor, prof. J. Powierski zasugerował, aby dla potrzeb pracy doktorskiej ograniczyć się w badaniach do okresu od V krucjaty (1217 – 1221), z wydarzeniami której wiązało się „sprowadzenie Krzyżaków” do Francji, do połowy XIV w., który to moment jest dość wyraźną cezurą w dziejach posiadłości zakonnych na terenie Królestwa Francji. Taki też ostateczny tytuł otrzymała moja rozprawa doktorska: *Geneza i rozwój posiadłości zakonu krzyżackiego na terenie Królestwa Francji do połowy XIV w.*, którą obroniłem 13 kwietnia 2000 r., a tytuł doktora nauk humanistycznych otrzymałem uchwałą Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego UG z dnia 22 września 2000 r. Wobec przedwczesnej śmierci mojego Mistrza, prof. Jana Powierskiego (6 V 1999), prace nad doktoratem kończyłem pod opieką naukową prof. dr hab. Wiesława Długokęckiego, którego uwagi i sugestie nadały mu ostateczny kształt. Moimi recenzentami w przewodzie doktorskim byli prof. dr

hab. Jerzy Hauziński i prof. dr hab. Błażej Śliwiński, których uwagi i propozycje zawarte w recenzjach uwzględniłem w przygotowaniu publikacji rozprawy doktorskiej.

Jeszcze zanim obroniłem doktorat, opublikowałem trzy artykuły, z których dwa (zał. 3c, nr 11 i 13) były rezultatem prowadzonych badań, ale zagadnienia w nich poruszone wymagały odrębnego omówienia (geneza i rola kultu św. Elżbiety Węgierskiej we Francji i kwestia pochodzenia przydomka wielkiego mistrza krzyżackiego Karola z Trewiru). Równolegle z publikacją pierwszych artykułów, zacząłem w formie cząstkowej upowszechniać wyniki moich badań na konferencjach naukowych, również za granicą. Już w październiku 1998 r., na zaproszenie ówczesnego dyrektora Instytutu Niemieckiego w Paryżu, prof. Wenera Paravicini, wziąłem udział w międzynarodowej sesji zatytułowanej *Aspects européens de l'Ordre Teutonique au Moyen Âge* (październik 1998), gdzie wygłosiłem referat dotyczący polityki francuskich rodów arystokratycznych wobec zakonu krzyżackiego w łacińskim *Outremer*. Umiejdzynarodowienie wyników moich badań nad zakonem krzyżackim we Francji kontynuowałem po obronie doktoratu, publikując we Francji dwa kolejne artykuły (zał. 3a, nr 7 i 8), z których jeden, dotyczący początków komendy krzyżackiej w północnoburgundzkim Orbec, połączony był z publikacją nieznanego dotąd dokumentu biskupa Nevers z kwietnia 1224 r. ukoronowaniem tego pierwszego etapu mojej działalności naukowo-badawczej w obszarze funkcjonowania zakonu krzyżackiego na terenie średniowiecznej Francji, była publikacja w formie monografii poprawionej i uzupełnionej rozprawy doktorskiej. Książka, nosząca identyczny tytuł co rozprawa doktorska, ukazała się jesienią 2003 r. nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Gdańskiego.

Po zakończeniu tego etapu działalności naukowo-badawczej postanowiłem zająć się badaniem kolejnego okresu w dziejach zakonu krzyżackiego we Francji, który rozpoczynał się od połowy XIV w. i kończył w roku 1501, wraz ze sprzedażą całości francuskich posiadłości przez mistrza niemieckiego na rzecz cystersów z Clairvaux. Pierwszym krokiem na tej drodze było opublikowanie artykułu dotyczącego polityki prowadzonej wobec Krzyżaków przez księcia Burgundii, Filipa Śmiałego w II poł. XIV w. (zał. 3a, nr 6). Jednakże z ważnych powodów rodzinnych w roku 2005 musiałem zawiesić swoją działalność naukową i dydaktyczną i skorzystać z dwuletniego urlopu bezpłatnego. Tym samym w latach 2006 – 2008 byłem wyłączony z czynnej działalności naukowej. Jednakże okres ten udało mi się częściowo wykorzystać na przygotowanie się do powrotu do czynnej działalności naukowej, związanej z historią zakonów rycerskich, oraz na poczynienie przygotowań do rozpoczęcia badań nad drugim z moich obszarów badawczych – krucjatową aktywnością i śródziemnomorską karierą francuskiego rodu arystokratycznego hrabiów Brienne.

Z przedstawicielami tego rodu zetknąłem się już na etapie przygotowywania rozprawy doktorskiej. Hrabiowie Brienne, począwszy od króla Jerozolimy, Jana i jego bratanka Waltera IV,

związani byli silnie z zakonem krzyżackim. Króla Jan w swoim palestyńskim królestwie, a Walter IV w swoich południowoszampańskich posiadłościach. Jednakże na etapie przygotowywania dysertacji doktorskiej ród ten, co rozumiałe, nie stanowił głównego przedmiotu moich badań, ale już wówczas natknąłem się na spore luki w historiografii. Okazało się, że stan badań nad dziejami tego rodu został ustalony we Francji w ostatniej ćwierci wieku XIX (monografia Ferdynanda de Sassenay) i od tego momentu do początków XXI w. niewiele się zmieniło. Pewnym zainteresowaniem historyków cieszył się jedynie król Jerozolimy i cesarz łacińskiego Konstantynopola Jan z Brienne, ale jego ostatnia monografia (do roku 2013) autorstwa L. Böhma (1938) nacechowana była dużym ładunkiem nacjonalizmu niemieckiego tego okresu. Dopiero w roku 2013 angielski historyk G. Perry dał nowe opracowanie biografii Jana z Brienne. O innych przedstawicielach tego rodu, szczególnie w okresie XII-wiecznych i XIII-wiecznych krucjat, pisało się mało, często nie wychodząc poza wcześniej osiągnięty stan badań. Nie rezygnując z dotychczas prowadzonych badań nad zakonami rycerskimi, zdecydowałem się na rozpoczęcie systematycznych badań naukowych nad dziejami rodu Brienne w okresie lewantyńskich wypraw krzyżowych. Warto nadmienić, że poza rodem Brienne, w procesie instalacji zakonu krzyżackiego we Francji brały udział także inne rody, które w większości były ze sobą spokrewnione. To zagadnienie wprowadziło mnie w kompleks problemów genealogicznych dotyczących północnej Francji, szczególnie w wiekach XII – XIV. Równocześnie okazało się, że rody te prowadziły dość konsekwentną politykę wobec zakonów rycerskich, które instalowały się na terenie ich domen (hrabstw czy księstw), a więc było możliwe, a nawet wskazane, wobec braku obszerniejszej literatury przedmiotu, połączenie dotychczasowej aktywności naukowo-badawczej z nowym obszarem badań, które podjąłem w roku 2008. W tym samym czasie intensywnie rozwijały się badania nad krucjatami i zakonami rycerskimi, szczególnie w anglosaskich ośrodkach naukowych (Cardiff, Leeds, Saint Louis, Nowy Jork, i in.) i to spowodowało, że zdecydowałem się upowszechnić cząstkowe wyniki moich badań z obu obszarów badawczych na konferencjach naukowych organizowanych głównie przez ośrodki anglosaskie, nie zapominając wszakże o Polsce.

Otwarcie nowego etapu mojej działalności naukowo-badawczej był udział w prestiżowej konferencji *The Military Orders: Politics and Power*, organizowanej przez Cardiff Centre for Crusades (H. Nicholson, P. W. Edbury). Od tego momentu systematycznie biorę udział w konferencjach zagranicznych, tam też publikując część wyników moich badań (zał. 5: wykaz wystąpień konferencyjnych). Równolegle powróciłem do przerwanych wcześniej badań nad późnośredniowiecznymi posiadłościami zakonu krzyżackiego we Francji, publikując w latach 2009 – 2011 trzy artykuły (w tym jeden w j. angielskim), które uzupełniały i znacząco poszerzały naszą wiedzę o funkcjonowaniu zakonu krzyżackiego poza niemieckim obszarem językowym (zał. 3a, nr 3, 4 i 5). Uzupełnieniem badań nad różnymi aspektami funkcjonowania zakonu krzyżackiego jest

także publikacja dotycząca Madonny, jako patronki Zakonu w średniowieczu. Atutem tego artykułu jest niewątpliwie publikacja nie znanej dotąd pieczęci wielkiego mistrza Zakonu z roku 1286, spoczywająca w sekcji Sfragistycznej Archives Nationales w Paryżu (zał. 3a, nr 2). Jednym z moich zamierzeń naukowych najbliższych 3 lat jest przygotowanie pełnej, uzupełnionej o najnowsze wyniki badań, monografii zakonu krzyżackiego w średniowiecznym Królestwie Francji, od XIII wieku do początków wieku XVI. Poszerzenie tematyki związanej z funkcjonowaniem Zakonu we Francji jest także pogłębione studium, zatytułowane *The Teutonic Knights Order during the Fifth Crusade and its rise in Western Europe - the French case study (1218 - 1258)*, w: *Contextualising the Fifth Crusade*, red. L. Mylod, G. Perry, T. Smith, J. Vandeburie, Farnham: Ashgate Publishing, 2016, w druku.

Dzieje zakonu krzyżackiego poza Europą Środkową wciąż stanowiły ważny obszar moich badań naukowych, ale z biegiem czasu coraz istotniejsze miejsce zajmowały badania nad rodem Brienne i jego aktywnością w okresie wypraw krzyżowych. Jednakże wobec braku szerszej literatury przedmiotu poświęconej temu rodowi (zwłaszcza dla kluczowego wieku XIII), która omawiałaby jego dzieje tak we Francji, jak w Outremer, musiałem skupić się przede wszystkim na zebraniu i analizie materiału źródłowego, tak kronikarskiego, jak dyplomatycznego. Wymagało to prowadzenia kwerendy archiwalnej i bibliotecznej we Francji, ale także we Włoszech i od roku 2009, w zasadzie co roku prowadziłem taką kwerendę, korzystając z dofinansowania otrzymywanego z różnych instytucji i fundacji, jak też ze środków mojej uczelni, najpierw Uniwersytetu Gdańskiego, potem Ateneum – Szkoły Wyższej w Gdańsku (zał. 4, pkt 5).

Głównym celem prowadzonych przeze mnie badań nad dziejami Brienne było przygotowanie monografii tego rodu, ze szczególnym naciskiem na jego aktywność krucjatową. Po zebraniu materiału źródłowego i jego analizie okazało się, że monografia musi zostać uzupełniona o dwa istotne wątki badawcze, konieczne dla zrozumienia fenomenu międzynarodowej kariery tego rodu w XIII wieku. Po pierwsze, należało chociażby w zarysie zaprezentować genezę tego rodu i jego dzieje do końca XI wieku na terenie hrabstwa Szampanii i zbadać drogę która pozwoliła mu uzyskać wysoki status w systemie lennym i feudalnym Francji tego okresu, a po drugie zbadać powiązania genealogiczne rodu, czyli odpowiedzieć na pytanie czy w jego przypadku można mówić o przemyślanej polityce matrymonialnej w XI i XII wieku. Odpowiedź na to pytanie jest twierdząca i moje badania można uznać za uzupełnienie badań nad arystokracją szampańską między rokiem 1100 a rokiem 1300, prowadzone przez amerykańskiego historyka Theodore'a Evergates'a, z którym zresztą utrzymuję kontakt naukowy. T. Evergates w swoich pracach konsekwentnie pomijał zagadnienia dotyczące rodu Brienne, szczególnie w XIII w., jako przynależne dziejom Łacińskiego Wschodu. Z moich ustaleń wynika jednak, że takie potraktowanie zagadnienia – a więc odseparowanie dziejów rodu w jego mateczniku od aktywności na Wschodzie

jest nieuzasadnione. W przypadku Brienne dla XIII wieku widać to szczególnie jaskrawo – kolejni hrabiowie (Walter III, Walter IV, Hugon, Walter V), nawet jeśli ich nieobecność we Francji była długotrwała, to nigdy nie zrywali swoich związków z rodowym *lieu de pouvoir*. Dlatego w mojej monografii poświęconej krucjatowej aktywności Brienne w sposób równorzędny potraktowałem to co działo się we Francji, a szczególnie w Szampanii w XII i XIII wieku i dotyczyło (nawet pośrednio) Brienne, oraz krucjatową aktywność poszczególnych przedstawicieli tego rodu w tym okresie. Monografia, która ukazała się w roku 2014 zamyka się na roku 1309, kiedy to Walter V z Brienne został wybrany frankijskim księciem Aten, co uznałem za ukoronowanie trwających sto lat wysiłków rodu, zmierzających do zdobycia dziedzicznego tronu na Wschodzie. Zdając sobie wszakże sprawę, że późniejsze wydarzenia (po 1309 r.) także wymagają zbadania, a ich rezultat powinien zostać udostępniony, opublikowałem kilka odrębnych artykułów dotyczących obecności Brienne we frankijskiej Grecji, będących naturalnym dopełnieniem tez płynących z omawianej monografii (zał. 3b, nr 3, 4 i 5). Jeden z artykułów (3b/3) został opublikowany z aneksem źródłowym (dokument króla Francji Filipa V Długiego, 1322), a kolejny ukazał się w j. angielskim (3b/4).

Na marginesie dodam, że połączeniem moich zainteresowań dotyczących zakonów rycerskich i rodów arystokratycznych z Szampanii jest artykuł (w. j. angielskim), który ukaże się we wrześniu 2016 r., omawiający początki obecności Zakonu Templariuszy w Szampanii i Flandrii w latach 1120 – 1144 poprzez pryzmat działalności Andrzeja z Baudement (I poł. XII w.), arystokraty i wysokiego urzędnika na dworze hrabiów Szampanii. Po raz pierwszy w literaturze przedmiotu stawiam tezę o jego wiodącej roli w procesie instalacji zakonu w Szampanii, wskazując na powiązania rodzinne Baudement z Flandrią i Królestwem Jerozolimy (ród Montlhéry). Nie bez znaczenia jest też fakt, że Baudement byli spokrewnieni także Brienne (*The Baudements Family and Templars – the first years of the Order in Champagne (till forties of the XIIIth century)*, w: *The Military Religious Orders: History, Sources and Memory, vol. 1: The Templars: The Rise, Fall, and Legacy of a Military Religious Order*, red. J. Burgtorf, Sh. Lotan, E. Mallorquí-Ruscalleda, Routledge 2016, w druku).

Jednakże najistotniejszym, z punktu widzenia obecności Brienne w łacińskich państwach krzyżowych był wiek XIII, a wszystko rozpoczęło się wraz ze złożeniem ślubów krucjatowych przez Waltera III (czwarta krucjata; 1199) i jego małżeństwem z dziedziczką pryncypatu Tarentu i hrabstwa Lecce, Elwirą. Tocząc walki na południu Italii (1201-1205), Walter III, jako krzyżowiec, nie osiągnął trwałego sukcesu, gdyż zginął, ale zapoczątkował trwającą kilkadziesiąt lat przyjaźń swego rodu z Papieżem. Jak wykazałem na kartach książki to ten włoski włoski epizod Waltera III, dla niego tragicznie zakończony, otworzył drogę do tronu Jerozolimy jego młodszemu bratu, Janowi, a osobą łączącą oba wątki w dziejach rodu (italski i jerozolimski) jest postać ich wuja,

Waltera z Montbéliard. Ten niedoceniany przez historyków arystokrata z cesarskiej Burgundii w latach 1201-1212 zapoczątkował proces instalowania w Outremer swoich krewniaków i wasali oraz stał się najważniejszą postacią Królestw Cypru i Jerozolimy w latach 1205-1210 (regent Cypru i konetabl Jerozolimy). Właściwe ukazanie roli Waltera z Montbéliard było możliwe jednak dopiero po zestawieniu materiału źródłowego z Burgundii, Szampanii i Łacińskiego Wschodu (kroniki i dokumenty). Działalność Waltera znalazła swoje osobne omówienie w artykule opublikowanym w 2014 r. we Francji (zał. 3c/1). Tezy, które zawarłem w tym artykule stały się podstawą dyskusji, które toczyłem i wciąż toczę z przedstawicielami anglosaskiej historiografii krucjat (m.in. P. W. Edbury), prezentując wyniki swoich badań na kolejnych konferencjach (zał. 5, nr 3, 4, 8 i 9). Zebrany przeze mnie materiał źródłowy oraz prezentowane w formie publikacji i wystąpień konferencyjnych ustalenia dotyczące roli i znaczenia Waltera z Montbéliard na Łacińskim Wschodzie na początku XIII w. zostały docenione przez redaktorów nowej serii monografii dotyczących państw krzyżowych *Rulers of the Latin East* (Ashgate Publishing; m.in. Nicholas Morton, Nottingham Trent University), którzy zaproponowali mi napisanie książki poświęconej roli i znaczeniu rodu Montbéliard w Outremer w pierwszej połowie XIII wieku. Prace nad książką rozpocząłem w 2014 r., a ich zakończenie jest przewidziane na sierpień 2016 r. (zał. 3c, nr 2). Tym samym jest to mój trzeci obszar zainteresowań, po zakonach rycerskich i rodzie Brienne, który stanowi przedmiot mojej działalności naukowo-badawczej.

Monografia, dotycząca roli Montbéliard w Outremer w I poł. XIII w. z pewnością nie zakończy moich badań w obszarze zakreślonym ramami chronologicznymi książki. Ponieważ prace nad nią zbliżają się do końca, mogę stwierdzić, że w wyniku badań nad tym zagadnieniem, otworzyły się kolejne pola badawcze. Jak się okazuje I połowa XIII w., jeśli chodzi o badania nad łacińską arystokracją państw krzyżowych, szczególnie zaś Królestwa Jerozolimy, w większości dotyczą albo rządzących głównie na Cyprze, ale też w Akce, Lusignanów (P. W. Edbury), albo Ibelinów (obecnie H. E. Mayer). Te dwa rody i ich działalność w I poł. XIII w. kładą się cieniem swej potęgi na innych obecnych tam rodach. Montbéliard to tylko jeden z przykładów. W swojej monografii dotyczącej Brienne, sporo miejsca (*Matrimonium et crux*, s. 183-226) poświęciłem roli i znaczeniu obecnemu w Królestwie Jerozolimy w latach 1233 – 1244 Walterowi IV (synowi Waltera III i bratankowi króla Jana). Postać ta, w historiografii krucjat zupełnie marginalizowana, odgrywała jedną z pierwszoplanowych ról w Królestwie Jerozolimy. W przypadku tej postaci, nie mającej dotąd własnej literatury przedmiotu, należało najpierw zebrać istniejący, ale rozproszony materiał źródłowy oraz osadzić naszego bohatera w szerszym kontekście wydarzeń w Królestwie Jerozolimy lat 1229 – 1244. W tym czasie łacińskie państwa w Outremer rozdarła była wojną domową, którą toczyli ze sobą zwolennicy władzy Hohenstaufów („imperialiści”) oraz zwolennicy zachowania ustroju Królestwa, z dominującą rolą lokalnej arystokracji łacińskiej (Ibelinowie). Na

ten czas przypada okres pobytu tutaj Waltera IV z Brienne, od roku 1233 męża Marii z Lusignan, siostry ówczesnego króla Cypru, Henryka. Matka Marii była królowa Alicja Jerozolimka (z Szampanii). Z moich ustaleń wynika jednak, że Walter IV, jako kasztelan Jaffy (a nie jak chce np. H. E. Mayer, hrabia Jaffy), wraz z tamtejszymi Templariuszami odgrywał pierwszoplanową rolę w obronie południowych granic Królestwa. Był także wiodącą postacią w czasie wypraw krzyżowych lat 1239-1241, kiedy to jako znający lokalne realia, doradzał Tybaldowi IV z Szampanii (swojemu szampańskiemu seniorowi), a potem Ryszardowi z Kornwalii w ich wyprawach przeciwko Egipcjanom. Zagadnienie to wymagało osobnego opracowania w formie artykułu, który przygotowałem w j. angielskim i który ukaże się jesienią 2016 r. (*Between Jaffa and Jerusalem – a few remarks on the defence of the southern border of the Kingdom of Jerusalem during the years 1229-1244*, w: *Military Orders: vol. 6: Culture and Conflict*, red. J. Schenk, M. Carr, Farnham: Ashgate Publishing, 2016, w druku).

Poza Walterem IV z Brienne czy Montbéliard w interesującym mnie obszarze badawczym (Outremer w I poł. XIII w.) znajdują się też inne rody czy postaci, wciąż oczekujące na opracowania, które ukazałyby ich rolę w tym czasie. Mam tu na myśli chociażby ród Dampierre (sur-Salon), którego przedstawiciel osiedlił się na Bliskim Wschodzie na pocz. XIII w., pojął za żonę Heloizę, siostrę króla Cypru, Hugona z Lusignan i dał początek linii swego rodu w Outremer. W konsekwencji, w I poł. XIII w na terenie Królestwa Jerozolimy, funkcjonowało silne stronnictwo polityczne, skupione wokół przedstawicieli nowo osiadłych tam rodów Montbéliard, Brienne i Dampierre, wspierane przez królową Cypru Alicję z Jerozolimy i seniora Sydonu, Baliana Grenier (jego żona Małgorzata była siostrzenicą króla Jana z Brienne). To zupełnie nowy element opisu sceny politycznej łacińskich państw na Bliskim Wschodzie, który wprowadziłem do obiegu naukowego w Polsce i za granicą w ciągu ostatnich 2 lat.

Tematycznie powiązane z powyższymi zagadnieniami są artykuły, który zostaną opublikowane w j. angielskim w roku 2017, a dotyczące:

- roszczeń do korony cypryjskiej Teodoryka z Flandrii (1203), nieślubnego syna uczestnika III krucjaty hrabiego Filipa Flandryjskiego. Częściowe wyniki badań nad tym zagadnieniem przedstawiłem już w czasie konferencji naukowej w Saint Louis (zał. 5, nr 4).
- problemu zawierania małżeństw między osobami spokrewnionymi w świetle uchwał IV Soboru Laterańskiego, na przykładzie małżeństwa zawartego w roku 1214 między Filipiną z Jerozolimy a Erardem z Ramerupt (Brienne) (zał. 5, nr 1)

Jestem zdecydowany kontynuować opisany powyżej kierunek badawczy związany z dziejami Łacińskiego Wschodu w XIII w. także w latach następnych, nie rezygnując wszakże z badań w przedstawionych wcześniej obszarach zainteresowań naukowych.

5 . Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

W czasie moich licznych wyjazdów zagranicznych nie ograniczałem swojej kwerendy tylko do materiału koniecznego dla badań nad rodem Brienne czy nad dziejami zakonów rycerskich, ale także poszukiwałem nieznanymi w Polsce źródeł, dotyczących naszych dziejów i to niekiedy z epoki średniowiecza. Jednym z rezultatów, już udostępnionym w formie publikacji (z aneksem źródłowym), jest wprowadzenie do obiegu naukowego w Polsce nieznanego wcześniej dokumentu z roku 1601, który ustanawiał wspólnotę opactwa cysterskiego z Oliwy z domem zakonnym Clairvaux (zał. 3c, nr 6). Dokument, znakomicie zachowany, spoczywa w archiwum departamentu Aube (Troyes). Ten kierunek mojej aktywności naukowo-badawczej, a więc poszukiwania i udostępnianie polskim historykom nieznanymi (bądź mało znanymi) poloników, znajdujących się w archiwach francuskich, a szczególnie w Archives Nationales w Paryżu, znajduje się na razie w fazie początkowej, ale zgromadzone przeze mnie informacje i materiały pozwoliły mi na ich zaprezentowanie w czasie konferencji o stanie badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej (Białystok, 2015; zał. 5, nr 2 (w druku).

Nie rezygnuję także z zainteresowań związanych z historią Francji w średniowieczu, czego wyrazem była publikacja artykułu w j. angielskim (z aneksem źródłowym) o społecznym kontekście uregulowań prawnych dotyczących polowań, zawartych w ordonansie króla Karola VI (1396). Obecnie, wraz z dr hab. Sobiesławem Szybkowskim, przygotowuję publikację nieznanego dokumentu, który poświadcza uzyskanie przez biskupa warmińskiego Henryka Sorboma od króla Francji Karola V Mądrego relikwii Krzyża Świętego (1378). Stało się to podczas pobytu biskupa w Paryżu, prawdopodobnie jako uczestnika poselstwa cesarza Karola IV Luksemburskiego. Artykuł poświęcony temu zagadnieniu (wraz z dokumentem) zostanie opublikowany w j. francuskim.

Moje zainteresowania naukowe dotyczą także francuskiej historiografii. W roku 2011 opublikowałem (w j. angielskim) artykuł o badaniach naukowych znanego francuskiego historyka Edouarda Delebecque, głównie w aspekcie jego prac nad Ksenofontem. Podjąłem także prace tłumaczeniowe prac naukowych dotyczących średniowiecznej Francji i jej udziału w wyprawach krzyżowych. Pierwsza z nich, już opublikowana, to monografia Gustave'a Schlumbergera o egipskich ekspedycjach króla Jerozolimy Amalryka I (1163-1169). Przygotowuję także polską edycję pracy Joseph'a Chartrou o Andegawenii w latach 1109 – 1151, czyli w okresie rządów Fulka V, późniejszego króla Jerozolimy i jego syna Gotfryda Plantagenêta. Książka ukaże się na polskim rynku jeszcze przed wakacjami 2016 r. (zał. 3c, nr 9 i 10).

Karol Polejowski